

Slobodan P. Orlović
Ustavno pravo

Novi Sad: Pravni fakultet Univerziteta, 2018, 395 str.

Darko Simović

Kriminalističko-policijska akademija, Beograd

Udžbenik *Ustavno pravo* Slobodana P. Orlovića, redovnog profesora Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu (Novi Sad, 2018, prvo izdanje, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu), sastoji se od pet širih tematskih celina na ukupno 395 stranica. Reč je o originalnom pristupu u izlaganju materije ustavnog prava, tako da ovaj udžbenik nije kompilacija ni kopija već postojeće udžbeničke literature u Srbiji.

Prva glava, naslovljena „Ustav i ustavno pravo”, obuhvata sva uvodna pitanja te nastavne discipline, proširena istorijskim razvojem ustavnosti i temom donošenja i promene ustava. Za razliku od preovlađujućeg pristupa u ustavnopravnoj udžbeničkoj literaturi u Srbiji, u udžbeniku profesora Orlovića opšta i nacionalna istorija ustavnosti izložene su izrazito sumarno, uz brižljivo odabrane činjenice koje su, prevashodno, deo opšte kulture. Imajući u vidu da istorijsko nasleđe ustavnog prava uglavnom stvara odbojnost kod studenata, profesor Orlović se sasvim opravdano opredelio da, obrađujući pojedine institute ustavnog prava, pruži kratak osvrt i na njihov opšti i nacionalni istorijski razvoj. To je ujedno i sasvim primeren način da se pojedina, delikatna pozitivnopravna rešenja približe čitaocu prikazom njihove evolucije. Poslednji odeljak prve glave posvećen je državi i osnovnim načelima moderne ustavno-

sti, gde autor vešto i znalački sažeto upoznaje čitaoca sa osnovnim pojmovima iz teorije države i prava (demokratija, vladavina prava, suverenost, legitimitet itd). Na taj način su zaokružena uvodna izlaganja, dok upoznavanje sa sadržinom svih relevantnih pojmova značajno olakšava čitaocu da prati potonju analizu pojedinih instituta ustavnog prava.

Druga glava udžbenika je posvećena ljudskim pravima i slobodama. S obzirom na njeno mesto u strukturi izlaganja, ali i na obim koji joj autor posvećuje, nesumnjivo je da je tema ljudskih prava jedna od centralnih u udžbeniku. Sledeći svoj analitički pristup da čitaoca najpre upozna sa istorijskim razvojem i da mu pruži opšti teorijski osvrt na prirodu pojedinih instituta, autor je i izlaganje o ljudskim pravima i slobodama u osnovi podelio na dva dela. Prvi deo sadrži uopšteno izlaganje o evoluciji, izvorima i pojedinim ljudskim pravima, dok drugi deo glave prikazuje pozitivnopravni ustavni okvir ljudskih prava u Republici Srbiji. U skladu s postojećim stanjem u razvoju ljudskih prava, autor posebno apostrofira proces internacionalizacije ljudskih prava, tako da priličan deo svog izlaganja na ovom polju posvećuje međunarodnom pravu ljudskih prava.

Treća glava, premda izuzetno sadržajna i obimna, naslovljena je jednostavno „Izbori”. Za razliku od dosadašnjih udžbenika ustavnog prava u Srbiji, autor je temi izbora posvetio znatan prostor. U trećoj glavi, profesor Orlović je izrazito iscrpno obradio sve elemente izbornog sistema i izbornog procesa. Iako nije uobičajeno da se studenti u okviru ustavnog prava tako detaljno upoznaju s materijom izbornog prava, takav pristup se opravdava činjenicom da predstavnička demokratija živi i otelovljuje se posredstvom izbora. Autor je obradio i institute neposredne demokratije (narodna inicijativa i referendum) i političke stranke. Budući da su narodna inicijativa i referendum više izuzetak nego pravilo u savremenim državama, navedene institute treba prevashodno shvatiti kao mehanizme korekcije predstavničke demokratije, zbog čega su, sasvim opravdano, i izloženi u okviru glave posvećene izborima. Treću glavu autor zaokružuje odeljkom o političkim strankama, bez kojih je savremena predstavnička demokratija nezamisliva.

Četvrta glava - „Horizontalna organizacija vlasti”, posvećena je centralnim organima državne vlasti. Izlaganje o horizontalnoj organizaciji vlasti autor započinje razmatranjem i objašnjenjem pojedinih oblika sistema vlasti, nakon čega slede izlaganja o parlamentu, šefu države, vladi, sudovima i ustavnom sudstvu. Svaka ustavna institucija je osvetljena iz istorijske, teorijske, uporednopravne i pozitivnopravne perspektive. Upravo u četvrtoj glavi do punog izražaja dolazi bogato pedagoško iskustvo i veština pisanja profesora Orlovića, jer je najdelikatnije institute ustavnog prava uspeo da objasni izrazito jednostavno i razumljivo, ne upadajući, pritom, u zamku preteranog uproščavanja. Opredeljenje autora da ne daje samo puki prikaz pozitivnopravnih rešenja, već

da ih sve vreme razmatra i iz kritičke perspektive, daje poseban kvalitet ovoj glavi. Na taj način, čitaoci će biti posebno nadahnuti da promišljaju o vrlinama i manama pojedinih ustavnih rešenja.

Peta glava, naslovljena „Vertikalna organizacija vlasti”, posvećena je teritorijalnom uređenju države. Zapravo, prvo se izlažu oblici državnog uređenja, a potom slede odeljci posvećeni unitarnoj državi, savezima država i federaciji. Nakon toga, autor znatan prostor posvećuje konceptu regionalne države, koji je u teoriji i dalje potpuno neprihvaćen. Ovo izlaganje premašuju primarno pedagošku ulogu i ima nesumnjiv podsticaj za razvoj srpske ustavnopravne nauke. Slede izlaganja o dva standardna oblika teritorijalne decentralizacije: teritorijalnoj autonomiji i lokalnoj samoupravi. Autor se nesumnjivo pokazao i kao dobar poznavalac vertikalne organizacije vlasti, budući da je sve nijanse u razlikama između pojedinih oblika državnog uređenja uspeo da predstavi razumljivo i bez preteranog detaljisanja.

Opšti je utisak da je udžbenik profesora Orlovića brižljivo pripreman godinama i da je proizašao iz bogatog i dugog pedagoškog iskustva, o čemu svedoči i umešan odabir tema koje treba da predstavljaju udžbeničko štivo iz veoma bogate materije ustavnog prava. Svoja znanja iz oblasti ustavnog prava autor nije nerezonski eksploatisao, niti je udžbenik opterećivao nepotrebnim detaljima, što je zamka kojoj teško odoleva pretežan broj univerzitetskih profesora.

Poseban kvalitet udžbenika je jednostavna i sažeta rečenica, razumljiva onima koji se prvi put susreću s materijom ustavnog prava. No, jednostavnost izlaganja autora ni u jednom trenutku nije dovela do preteranog uproščavanja instituta ustavnog prava. Istovremeno, udžbenik profesora Orlovića prevazilazi svoju primarnu udžbeničku funkciju i, zbog svog objektivnog i kritičkog pristupa pozitivnopravnim rešenjima, ostaje svedočanstvo o funkcionisanju ustavnog sistema Republike Srbije.

Naposletku, usuđujemo se da predvidimo da će udžbenik profesora Orlovića doživeti veliki broj izdanja i da će, pored svoje osnovne pedagoške svrhe, biti rado čitano i citirano štivo i u širim naučnim i stručnim krugovima.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.98

NBP : Nauka-Bezbednost-Policija : journal of criminalistics and law = žurnal za kriminalistiku i pravo / editor-in-chief Biljana Simeunović-Patić. - Vol. 1, no. 1 (1996)- . - Belgrade : Academy of Criminalistic and Police Studies, 1996- (Belgrade : Službeni glasnik). - 24 cm

Tri puta godišnje.

ISSN 0354-8872 = НБП. Наука, безбедност, полиција

COBISS.SR-ID 125217799